

Nr 261.

Godkänd av första kammaren den 27 maj 1931.

Godkänd av andra kammaren den 27 maj 1931.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckt motion om utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 144.)

Till Konungen.

I en inom riksdagen väckt motion (I: 8) har anhållits, att riksdagen ville hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, var- till utredningen kunde föranleda.

Motionären har till stöd för sitt yrkande anfört följande:

I skrivelse den 18 mars 1857, nr 42, hemställde rikets ständer, att undersökning måtte anställas angående de med biskopsämbetena i riket förenade löneinkomster samt en reglering vidtagas, åsyftande bland annat att bereda en jämnare fördelning av dessa inkomster.

Sedan vederbörlig utredning företagits, underställdes genom proposition den 16 december 1859, nr 63, ständernas prövning vissa grunder för en sådan reglering. De löner, som, fri bostad oberäknad, därvid borde biskoparna i de särskilda stifteten tilldelas, skulle bestämmas till vissa fixerade belopp, nämligen:

i Uppsala	stift	16,000	rdr	rmt	i Lunds	stift	15,000	rdr	rmt
» Linköpings	»	13,000	»	»	» Göteborgs	»	14,000	»	»
» Skara	»	12,000	»	»	» Kalmar	»	10,000	»	»
» Strängnäs	»	12,000	»	»	» Karlstads	»	12,000	»	»
» Västerås	»	12,000	»	»	» Härnösands	»	12,000	»	»
» Växjö	»	12,000	»	»	» Visby	»	10,000	»	»

Summa 150,000 rdr rmt.

Där biskopshus ej finnes, skulle biskopen erhålla hyresersättning, som av Kungl. Maj:t bestämdes, dock ej överstigande 1,500 rdr. Vidare hemställdes, bland annat, *att*, om efter skedd utredning biskopslön befundes överstiga det bestämda beloppet med så stort värde, som svarade mot avkastningen av ett eller flera med tjänsten förenade prebendepastorat, samma pastorat borde därifrån skiljas, dock så att vid varje biskopsstol ett prebendepastorat bleve såsom sådant bibehållet, *att*, om biskopslön befundes överskjuta det för densamma bestämda värde med större belopp än som motsvarade inkomsten av därifrån skilda prebendepastorat, Kungl. Maj:t skulle äga att bestämma, vilka inkomster ytterligare borde från lönen skiljas, *att* de inkomster, vilka icke vid biskopsstolen bibehölls, skulle ingå till statskontoret för att under titel »biskopslöne-regleringsfonden» redovisas och till jämnande av annan biskopslön användas, *samt att*, om biskopslön befundes understiga det för densamma fastställda beloppet, fyllnaden skulle tilldelas tjänsten av biskopslöne-regleringsfonden.

I skrivelse den 29 oktober 1860, nr 206, meddelade rikets ständer, att de till alla delar gillat och antagit vad Kungl. Maj:t i ovannämnda hänseende föreslagit.

Genom beslut den 15 juni 1861 fastställde Kungl. Maj:t de av rikets ständer antagna »grunder för en reglering av biskoparnas avlöning».

Genom cirkulär den 26 februari 1864 uppdrogs därefter åt de nämnder, vilka enligt förordningen den 11 juli 1862 fått sig anförtrodd den allmänna regleringen av prästerskapets löner, att jämväl verkställa utredning av alla med biskopsämbetena förenade inkomster samt att, därest dessa inkomster befundes överstiga de av Kungl. Maj:t bestämda beloppen, föreslå fränskiljandet av ett eller flera prebendepastorat.

I överensstämmelse med ovanberörda av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna grunder fastställde Kungl. Maj:t löner regleringar

- den 23 april 1869 för biskopen i Linköpings stift,
- den 16 april 1870 för biskopen i Härnösands stift,
- den 12 april 1871 för biskopen i Västerås stift,
- den 13 december 1872 för biskopen i Växjö stift,
- den 28 mars 1873 för ärkebiskopen,
- den 10 oktober 1873 för biskopen i Visby stift,
- den 29 september 1876 för biskopen i Kalmar stift,
- den 22 december 1876 för biskopen i Lunds stift,
- den 2 november 1877 för biskopen i Strängnäs stift,
- den 18 oktober 1878 för biskopen i Skara stift,
- den 4 november 1881 för biskopen i Göteborgs stift,
- den 14 april 1882 för biskopen i Karlstads stift.

Genom dessa löner regleringar skedde ej någon ändring i sättet för biskopslönernas utgörande. Biskoparna fingo behålla så mycket av sina dittillsvarande inkomster (av boställen, kronotiondelösen etc.), som efter

vid löneregleringarna skedd uppskattning enligt vissa grunder motsvarade de av riksdagen fastställda lönebeloppen. Det övriga avskildes och indrogs till biskopslöneregleringsfonden. Visade uppskattningen brist i de fastställda lönerna, fylldes bristen av nämnda fond.

I de sålunda fastställda löneregleringarna hava vissa ändringar sedermera vidtagits.

Sålunda hava enligt riksdagens och kyrkomötets beslut samtliga biskopsprebenden — med undantag av Visby pastorat, som tills vidare bibehållits — indragits i samband med fastställandet av nya löneregleringar för prästerskapet i vederbörande pastorat mot ersättning av biskopslöneregleringsfonden i enlighet med grunder, som finnas angivna i kungl. cirkulär den 28 april 1882.

Vidare hava jämlikt kungörelsen den 27 oktober 1903 angående förändring av rikets indelning i stift Västerbottens och Norrbottens län från och med den 1 januari 1904 fränskilt Härnösands stift för att bilda ett eget stift med benämningen Luleå stift och med biskopssäte i Luleå. Enligt medgivande av riksdag och kyrkomöte skall lönen för biskopen i det nya Härnösands stift utgå med samma belopp som i det odelade Härnösands stift. Avlöningen för biskopen i Luleå stift har fastställts till 14,000 kronor årligen, därav 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning, att utgå av biskopslöneregleringsfonden. Samtidigt har föreskrivits, att för biskopen i det nya Växjö stift, som skulle omfatta dåvarande Växjö och Kalmar stift, skulle, utöver biskopslönen i dåvarande Växjö stift, såsom lönetillägg utgå 2,000 kronor årligen. Sammanslagningen av Växjö och Kalmar stift ägde jämlikt kungörelsen den 30 juni 1915 rum den 1 augusti 1915.

Vidare har genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 april 1927 fastställts provisorisk reglering av lönen för biskopen i Lunds stift, enligt vilken sagde biskop bekommer såsom lön — förutom fri bostad i nuvarande biskopshuset samt dispositionsrätt över den till biskopshuset hörande trädgården — avkastningen av till biskopsstolen anslagna hemman, lägenheter och jordar till ett beräknat belopp av 28,000 kronor.

I skrivelse den 28 mars 1913, nr 39, i anledning av en inom riksdagen väckt motion, anhöll riksdagen, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Till stöd härför anförde riksdagen, att riksdagen delade den i motionen uttalade uppfattning därom, att de grunder för biskoparnas avlöning, som fastställdes genom kungl. brevet den 15 juni 1861, icke längre kunde anses tillfredsställande bland annat därutinnan, att avkomsten av de åt biskoparna anslagna tionden, hemman och prebenden numera otvivelaktigt uppginge till helt andra belopp än vad vid nämnda tidpunkt beräknats. En förändring i avlöningsformen syntes riksdagen därför böra äga rum och detta så mycket hellre, som, på sätt i motionen påpekats, det icke torde förefinnas någon anledning att, sedan det övriga prästerskapets avlöningar numera reglerats efter nya grunder, enbart i avseende å biskoparna bibehålla de gamla avlöningsformerna. En reglering jämväl för biskoparna i huvudsaklig överensstämmelse med berörda nya grunder syntes riksdagen alltså böra verkställas. Av denna riksdagens uppfattning följde, att riksdagen, i likhet med vad i motionen framhölles, ansåge, att de biskoparna på lön anslagna hemmanen borde, i den mån så-

dant kunde ske, indragas och avkastningen ingå till biskopslöneregleringsfonden. Likaledes ville riksdagen uttala sig för att de församlingar, som för det dåvarande vore biskoparna tilldelade såsom prebenden, i allmänhet icke vidare skulle bibehålla denna egenskap utan erhålla särskild pastor.

I samband med anmälan den 28 mars 1914 av riksdagens ifrågavarande skrivelse beviljade Kungl. Maj:t kanslirådet och byråchefen i eklestiasitikdepartementet H. Tigerschiöld för verkställande av förberedande utredning beträffande omförmälda fråga ledighet från övriga till byråchefsämbetet hörande göromål.

Med skrivelse den 31 juli 1916 överlämnade härefter Tigerschiöld till statsrådet och chefen för eklestiasitikdepartementet en av honom verkställd utredning angående ny lönereglering för biskoparna.

Den sålunda verkställda utredningen kom emellertid icke att läggas till grund för någon Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till riksdagen; och på grund av de förändrade förhållanden i avseende å prisnivå m. m., som under mellantiden inträtt, är densamma numera i vissa avseenden föråldrad.

Det har synts mig som skulle tiden nu vara inne att upptaga frågan om ny lönereglering för biskoparna till förnyat övervägande.

Att gällande grunder för biskopslönernas utmätande icke äro tillfredsställande är allmänt erkänt. Det torde vara tillräckligt att härutinnan hänvisa till innehållet i 1913 års riksdagsskrivelse. Att även kyrkomötet delar denna uppfattning framgår av dess skrivelse till Kungl. Maj:t år 1929 om åtgärder för beredande av provisorisk tilläggslön åt vissa biskopar.

Anledningen till att den år 1914 igångsatta utredningen av här förevarande fråga icke fullföljts och att några vidare åtgärder i frågan icke vidtagits, torde, åtminstone till väsentlig del, hava varit beroende dels på de stora ändringar i prisnivån, som inträffade under världskriget och tiden närmast därefter, dels ock på en viss tvekan om biskopslöneregleringsfondens förmåga att bära de ökade krav, som i samband med en ny lönereglering för biskoparna måste ställas å fonden.

I båda dessa hänseenden synas numera anledningarna till tvekan hava bortfallit.

Prisnivån har de sista åren varit jämförelsevis oförändrad och måste därför anses hava uppnått relativ stadga. Som bekant hava på grund härav sedan åtskilliga år utredningar pågått, vilka nu slutförts, rörande en definitiv lönereglering för statens befattningshavare, med lönerna avpassade efter nuvarande prisläge. Även för prästerskapets del pågår för närvarande utredning om ny lönereglering.

Vad biskopslöneregleringsfonden beträffar har jag från statskontoret under hand inhämtat, att fondens behållning vid ingången av nu löpande budgetår uppgick till 1,591,333 kronor 53 öre, samt att Lunds biskopslönemedels besparingsfond, upprättad i samband med förutberörda provisoriska reglering av biskopslönen i Lunds stift, vid samma tidpunkt hade en behållning av 73,359 kronor 54 öre. Det kan följaktligen knappast råda något tvivel om att icke nämnda fonder numera nått sådan storlek, att desamma kunna fullgöra sin betydelsefulla uppgift vid den blivande nya löneregleringen.

De utredningar, som i föreliggande ärende föreligga, äro, såsom jag tidigare anfört, numera föråldrade, och en förnyad utredning av detta

spörsmål med aktgivande å de ändrade förhållanden, som på hithörande och närbesläktade områden under senare år inträtt, synes mig nödvändig, innan Kungl. Maj:t samt kyrkomöte och riksdag gå att taga ställning till denna fråga.

Med anledning av ifrågavarande motion hava i vederbörlig ordning från samtliga biskopar inhämtats uppgifter för vart och ett av ecklesiastikåren 1924—1930 å sammanlagda beloppet av från biskopsämbetet härflutna inkomster. I de fall, då vederbörande icke innehåft biskopsämbetet under hela den ovan angivna tiden, hava här omförmälda uppgifter lämnats för den tid, ämbetet innehåfts.

Beträffande de sålunda inhämtade uppgifterna får riksdagen hänvisa till den tablå och det sammandrag, vilka äro såsom Bil. 1 och 2 fogade vid statsutskottets utlåtande nr 144.

Såsom i motionen erinrats, har riksdagen redan år 1913 hos Kungl. Maj:t anhållit om verkställandet av en utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning. Med anledning härav igångsattes — såsom jämväl i motionen erinrats — inom ecklesiastikdepartementet en utredning i ämnet, men av olika anledningar har resultatet av densamma ej kommit att framläggas för riksdagen. Vid en jämförelse med de ovan nämnda, nu införskaffade uppgifterna framgår för övrigt, att berörda utredning numera är i väsentliga avseenden föråldrad.

De skäl, som föranledde 1913 års riksdag att göra sin ovanberörda framställning hos Eders Kungl. Maj:t, föreligga enligt riksdagens uppfattning i det stora hela allt fortfarande. De inhämtade uppgifterna rörande de olika biskoparnas löneinkomster under senare år belysa, hurusom den metod för beräkningen och bestridandet av ifrågavarande avlöningsförmåner, vilken allt fortfarande beträffande de flesta biskopstolarna kommer till användning, medför betydande växlingar år från år i den till varje särskild befattningshavare utgående reallönen. Härjämte hava under årens lopp ej oväsentliga förskjutningar ägt rum i fråga om det inbördes förhållandet mellan de olika biskoparnas löner, något som givetvis icke varit avsett, när rikets ständer år 1860 fastställde de grunder, enligt vilka biskopslönerna ännu i huvudsak utgå. Genom att vidare vid de olika biskopstjänsterna befattningshavarnas utgifter för tjänstebostäder, representation m. m. avsevärt variera, utan att någon anpassning av lönen efter dessa förhållanden skett, framträder än starkare oregelmässigheten i det nuvarande lönesystemet. I det hela måste berörda system anses otidsenligt, utan önskvärd stadga och till sina verkningar ofta orättvist. Riksdagen anser därför kravet på en reglering på detta område befogat och vill följaktligen bifalla motionärens yrkande om en förnyad framställning i sådant hänseende från riksdagens sida.

Några ytterligare direktiv för en utredning i ämnet utöver dem, som kunna anses ligga i den ovan framförda kritiken av det nuvarande syste-

met, anser sig riksdagen icke böra lämna. Utredningen torde, enligt riksdagens mening, i övrigt böra ske helt förutsättningslöst, med beaktande jämväl av de andra frågor, som med saken äga sammanhang.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen, med bifall till ovan nämnda motion (I: 8), anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 27 maj 1931.

Med undersåtlig vördnad.
